EURÓPSKA
KOMISIA

V Bruseli 20. 2. 2025
COM(2025) 54 final

OZNÁMENIE KOMISIE

EURÓPSKEMU PARLAMENTU, RADE A EURÓPSKEJ CENTRÁLNEJ BANKE

o hodnotení výmenného, pomocného a školiaceho programu na ochranu eura proti falšovaniu (program „Pericles IV“)

{SWD(2025) 44 final}

1. Úvod

Program Pericles IV, zriadený nariadením Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2021/840, predstavuje štvrtú iteráciu programu Pericles. Jeho právnym základom je článok 133 Zmluvy o fungovaní Európskej únie (ZFEÚ). Medzi všeobecné ciele programu patrí prevencia pred falšovaním eura a súvisiacimi podvodmi, boj proti takémuto konaniu a zachovanie integrity eurobankoviek a euromincí. Tento program preto posilňuje dôveru občanov a podnikov v pravosť týchto bankoviek a mincí a zvyšuje dôveru v hospodárstvo EÚ, a zároveň zabezpečuje udržateľnosť verejných financií. Konkrétnym cieľom programu je chrániť eurobankovky a eurominneed pred falšovaním a súvisiacimi podvodmi. Snaží sa dosiahnuť tento cieľ dosiahnuť dvoma hlavnými spôsobmi. Prvým spôsobom je podpora a dopĺňanie opatrení prijatých členskými štátmi. Druhým spôsobom je pomoc príslušným vnútroštátnym orgánom v ich úsilí o nadviazanie úzkej a pravidelnej spolupráce a výmeny najlepších postupov medzi sebou, s Komisiou a v náležitých prípadoch s krajinami mimo EÚ a medzinárodnými organizáciami.

Program preto možno vo všeobecnosti kvalifikovať ako iniciatívu na budovanie kapacít, šírenie informácií a získavanie kontaktov. Jeho činnosti sú zamerané na: i) výmenu a šírenie informácií; ii) poskytovanie technickej, vedeckej a operačnej pomoci a iii) nákup vybavenia, ktoré majú používať špecializované orgány krajín mimo EÚ na boj proti falšovaniu s cieľom chrániť euro proti falšovaniu.

Program je inšpirovaný tromi kľúčovými zásadami: i) nadnárodnosťou, čo si vyžaduje účasť aspoň dvoch krajín na všetkých činnostiach programu; ii) multidisciplinárnosťou, ktorej cieľom je uľahčiť prijatie spoločného prístupu k ochrane eura cieľovými skupinami uvedenými ďalej v texte; a iii) komplementaritou s činnosťami programu, ktorých cieľom je doplniť (a nie nahradiť) iné iniciatívy na ochranu eura vykonávané členskými štátmi alebo inštitúciami EÚ/medzinárodnými inštitúciami.

Hodnotenie programu Pericles IV v polovici obdobia sa vykonalo v súlade s článkom 13 nariadenia (EÚ) 2021/840. Ako sa stanovuje v usmerneniach pre lepšiu právnu reguláciu, hodnotenie sa týkalo kritérií relevantnosti, účinnosti, efektívnosti, súdržnosti a pridanej hodnoty EÚ. Zvážila aj udržateľnosť akcií programu na ochranu eura proti falšovaniu. V hodnotení sa preskúmalo vykonávanie programu od januára 2021 do marca 2024 a týkalo sa členských štátov Európskej únie (vrátane členských štátov eurozóny a členských štátov mimo eurozóny), ako aj krajín mimo EÚ. Do tohto hodnotenia v polovici obdobia boli zapojené rôzne zainteresované strany vrátane príslušných vnútroštátnych orgánov z členských štátov EÚ, žiadatelia o program a prijímatelia programov, účastníci akcií financovaných z programu, inštitúcie EÚ, ako je Európska komisia a Európska centrálna banka (ECB), agentúry ako Europol a Eurojust, ako aj medzinárodní partneri, ako sú príslušné orgány z krajín mimo EÚ a INTERPOL. V hodnotení sa preskúmali všetky druhy akcií v rámci programu Pericles IV vrátane konferencií a veľkých podujatí na šírenie informácií, stretnutí, seminárov, workshopov, vzdelávacích činností, štúdií a nákupu vybavenia.

Ďalšie podrobnosti o hodnotení Komisie v polovici obdobia sú uvedené v pracovnom dokumente útvarov Komisie priloženom k tomuto oznámeniu. Hodnotenie je založené na rôznych zdrojoch vrátane nezávislej štúdie vykonanej externým dodávateľom, ktorá sa uverejňuje súbežne. V pracovnom dokumente útvarov Komisie sa uvádzajú hlavné poznatky z hodnotenia v polovici obdobia a hodnotí sa vykonávanie programu Pericles IV.

2. Celkový záver hodnotenia

V hodnotení sa dospelo k záveru, že program Pericles IV plní svoj cieľ, ktorým je prispievať k prevencii pred falšovaním eura a súvisiacimi podvodmi, boj proti takémuto konaniu, čím sa zachováva integrita eurobankoviek a euromincí

Program sa vo všeobecnosti osvedčil ako **účinný** pri zlepšovaní výmeny informácií, technických zručností, inštitucionálnych rámcov a operačných kapacít v boji proti falšovaniu eura, a to tak v členských štátoch EÚ, ako aj v krajinách mimo EÚ. Zaznamenal kladné výsledky v získavaní kontaktov a pri spoločných vyšetrovaniach, čo viedlo k významným úspechom, ako sú vyšetrovania, ktoré viedli k zhabaniu falšovaných eur a rozkladu zločineckých organizácií.

Program podporoval opatrenia prijaté členskými štátmi, najmä v prípadoch obmedzeného financovania na vnútroštátnej úrovni, a to poskytovaním technickej odbornej prípravy, seminárov, výmen zamestnancov a štúdií Program Pericles IV preto zabezpečoval **efektívne** využívanie zdrojov pri dosahovaní výstupov, výsledkov a vplyvov programu. Zatiaľ čo náklady na riadenie sú v relatívnom vyjadrení v porovnaní s podobnými programami pomerne vysoké, je to spôsobené najmä obmedzeným celkovým rozpočtom programu. Ich celkový podiel klesá aj v dôsledku digitalizácie, čo poukazuje na celkové zvyšovanie efektívnosti. Úzke zapojenie GR ECFIN do koordinácie a vykonávania akcií, napríklad tým, že predsedá zasadnutiam expertnej skupiny proti falšovaniu eura, zabezpečuje angažovanosť členských štátov a účinné monitorovanie. Program je predmetom hodnotenia v polovici obdobia a hodnotenia *ex post*. Vzhľadom na veľkosť programu (ide o malý program) a vysoký stupeň kontinuity počas viacerých programových období však môže byť potrebné zvážiť otázku proporcionality požiadaviek na dve hodnotenia za cyklus financovania vo vzťahu k celkovému rozpočtu.

Okrem toho sa zistilo, že program **dopĺňa** iniciatívy iných inštitúcií EÚ, ako je ECB, a agentúr, ako je Europol, a je s nimi v **súlade**. Keďže rozsah iniciatív členských štátov je obmedzený, program vypĺňa túto medzeru tým, že ponúka nadnárodné a multidisciplinárne akcie, ktoré poskytujú odborné znalosti a podporujú budovanie vzťahov medzi členskými štátmi a s krajinami mimo EÚ. Program naozaj poskytuje významnú **pridanú hodnotu EÚ** vytváraním a posilňovaním vzťahov a spolupráce medzi členskými štátmi, krajinami mimo EÚ, inštitúciami EÚ a medzinárodnými organizáciami, čo presahuje rozsah pôsobnosti jednotlivých vnútroštátnych orgánov.

Program je aj naďalej veľmi **relevantný** a prispôsobuje sa vyvíjajúcim sa hrozbám. Pri boji proti vznikajúcim hrozbám falšovania aj na zabezpečenie toho, aby počet odhalených falzifikátov eura zostal pod kontrolou a na nízkej úrovni, treba neustálu pozornosť: pokiaľ sa používa hotovosť, riziko, ktoré predstavujú falšované peniaze, pretrváva. A napokon možno konštatovať, že program pracuje na zabezpečení **udržateľnosti** výstupov a budúceho pokroku pri dosahovaní cieľov, pričom využíva prenos poznatkov prostredníctvom pravidelných následných opatrení a prebiehajúcej podpory. Zainteresované strany poukazujú na vyvíjajúce sa hrozby a určitý stupeň fluktuácie zamestnancov v rámci príslušných vnútroštátnych orgánov a zdôrazňujú, že je potrebné, aby sa odborná príprava opakovala každé dva až tri roky.

3. Kľúčové ponaučenia

Celkovo sa v hodnotení potvrdzuje, že akcie programu Pericles sú stále potrebné a že táto potreba sa pravdepodobne zvýši. Uvádza sa v ňom niekoľko kľúčových ponaučení, ktoré sú užitočné pre ďalšie vykonávanie programu.

Pokiaľ ide o účinnosť programu, v hodnotení sa poukazuje na to, že program by sa mal naďalej zameriavať na prepájanie tých členských štátov a krajín mimo EÚ, ktoré majú priamy záujem na konkrétnej oblasti alebo v nej majú odborné znalosti, aby sa zabezpečilo, že akcie budú zmysluplné a produktívne. V hodnotení sa takisto poukazuje na potrebu zachovať rovnováhu medzi rôznymi druhmi akcií oprávnených na financovanie, ako sú štúdie a nákup vybavenia pre krajiny mimo EÚ, a to počas celého zvyšku programového obdobia.

Z hodnotenia vyplýva, že program Pericles IV sa môže stať ešte relevantnejším tak, že sa bude naďalej zameriavať na súčasné a budúce hrozby vrátane bankoviek so zmeneným dizajnom a distribúcie falšovaných peňazí cez internet. Z hodnotenia však takisto vyplýva, že program by sa mal zamerať na potenciálne hrozby pre budúce digitálne euro a vplyv umelej inteligencie na výrobu a identifikáciu falšovaných mien. Ak má byť program odolný voči budúcim zmenám, bude možno musieť prilákať osobitné odborné znalosti, napríklad rozšírením rozsahu pôsobnosti zúčastnených expertov na riešenie tohto vývoja a potenciálnych nových hrozieb. V tejto súvislosti by bol užitočný dvojúrovňový prístup, v ktorom by sa venovala dostatočná pozornosť i) potrebe členských štátov (a krajín mimo EÚ) rozvíjať základné technické zručnosti v oblasti boja proti falšovaniu aj ii) vznikajúcim hrozbám a orgánom, ktoré sú schopné tieto hrozby riešiť. Ďalšími spôsobmi posilnenia programu by bolo zvýšenie miery zapojenia justičných, colných, dodávateľských a doručovateľských služieb do akcií programu, aby sa vopred vymieňala náplň a témy takýchto akcií a aby sa obsah akcií prispôsobil očakávanému publiku. Zasadnutia expertnej skupiny proti falšovaniu eura a každoročne aktualizované stratégie programu Pericles sú ideálnym fórom na uplatňovanie získaných poznatkov v praxi.

Pokiaľ ide o udržateľnosť programu, na to, aby zostal účinný, kľúčovým ponaučením je význam prijatia dostatočných následných opatrení a poskytovania pravidelných školení. Môžu pomôcť správne uplatňovať a posilňovať vzdelávacie výstupy a zabezpečiť, aby sa aktuálne informácie o súčasných trendoch a vývoji vymieňali vo veľkej miere tak, že sa zdôrazní neustále sa meniaca a vyvíjajúca sa povaha hrozby, ktorú predstavuje falšovanie eura. GR Komisie vykonávajúce program umožňuje tým, že sa pravidelne zúčastňuje na akciách financovaných z programu, priebežné posudzovanie kvality a udržateľnosti týchto akcií. Mnohé akcie – organizované samotnou Komisiou, ako aj akcie členských štátov – majú silný rozmer kaskádových školení a pravidelne sa opakujú, čím sa zabezpečuje, že poznatky sú stále aktuálne, aj keď sa personál príslušného orgánu mení. Posledným ponaučením je, že potenciálne jazykové bariéry, a to aj medzi realizátormi a inými účastníkmi akcií programu, by sa mali minimalizovať, napríklad nabádaním realizátorov programu, aby v náležitých prípadoch poskytovali tlmočenie.

4. Pokračovanie a napredovanie programu Pericles IV

V hodnotení sa dospelo k záveru, že súčasná vykonávacia štruktúra programu Pericles IV je vo všeobecnosti účinná, efektívna, udržateľná a naďalej relevantná pri prispôsobovaní sa vyvíjajúcim sa hrozbám. Program Pericles IV sa zaoberá kritickou medzerou v mnohých členských štátoch, kde sú zdroje na organizovanie medzinárodnej a multidisciplinárnej odbornej prípravy v oblasti boja proti falšovania eura často obmedzené. Program tým, že poskytuje cielenú podporu, posilňuje schopnosť EÚ bojovať proti falšovaniu eura a podporuje rozvoj nových vzťahov, sietí a úsilia o nadnárodnú spoluprácu.

Komisia má v úmysle naďalej prepájať príslušné krajiny medzi sebou a zároveň udržiavať rovnováhu a podporovať osobitné druhy akcií. To možno dosiahnuť prostredníctvom jej ročných stratégií v rámci programu Pericles a zasadnutí expertnej skupiny proti falšovaniu eura. Komisia zváži možnosti predĺženia trvania týchto stretnutí na dva dni. Považuje za užitočné podporiť vyššiu mieru zapojenia zástupcov súdnych orgánov do zasadnutí expertnej skupiny proti falšovaniu eura a do akcií programu Pericles IV, najmä vzhľadom na akútne hrozby, ako sú bankovky so zmeneným dizajnom. Návrh, aby sa Eurojust pravidelne zúčastňoval na zasadnutiach expertnej skupiny proti falšovaniu eura, je dôležitým krokom, ktorý sa už v tomto smere podnikol.

Hoci je rozpočet programu vo všeobecnosti vhodný na udržanie vysokej úrovne účinnosti, zníženie financovania sa v porovnaní s predchádzajúcimi generáciami programu premietlo do realizácie nižšieho počtu akcií a nižšieho počtu účastníkov, ktorí absolvovali odbornú prípravu. Spätná väzba od zainteresovaných strán skutočne poukazuje na to, že znížený rozpočet programu Pericles IV v porovnaní s predchádzajúcimi generáciami programu negatívne ovplyvnil ich rozhodovanie a schopnosť organizovať akcie programu Pericles.

Úspech programu je do veľkej miery spôsobeným jeho koncepciou, ktorá odráža jeho jedinečný právny základ[1] a zameranie, ktoré umožňuje úzku spoluprácu medzi členskými štátmi a Európskou komisiou prostredníctvom GR ECFIN. Keďže Pericles IV je samostatný program, GR Komisie, ktoré ho riadi, koná ako operačný organizačný útvar, ktorý je neoddeliteľnou súčasťou rozvoja, plánovania a vykonávania akcií stratégie. Tým sa zabezpečuje, aby program zostal zosúladený s potrebami členských štátov a účastníkov akcií a prinášal pridanú hodnotu a účinnosť.

[1] Program Pericles pre členské štáty eurozóny je založený na článku 133 ZFEÚ (riadny legislatívny postup) a program Pericles pre členské štáty mimo eurozóny je založený na článku 352 ZFEÚ (mimoriadny legislatívny postup).